

Nazwa instytucji

Książnica Cieszyńska

Tytuł jednostki/Tytuł publikacji

II Wystawa Rzemieśniczo-Przemysłowa w Cieszynie 14 VII - 11 VIII 1935.

Liczba stron oryginału

71

Liczba plików skanów

71

Liczba plików publikacji

72

Sygnatura/numer zespołu

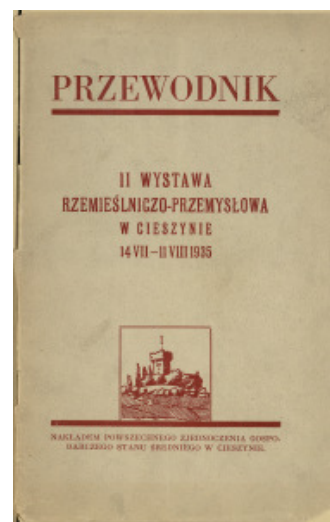
C II 004657

Data wydania oryginału

[1935]

Zdigitalizowano w ramach projektu pt.

**Udostępnienie cieszyńskiego dziedzictwa
piśmienniczego on-line**

Fundusze Europejskie
Program Regionalny

Śląskie.

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

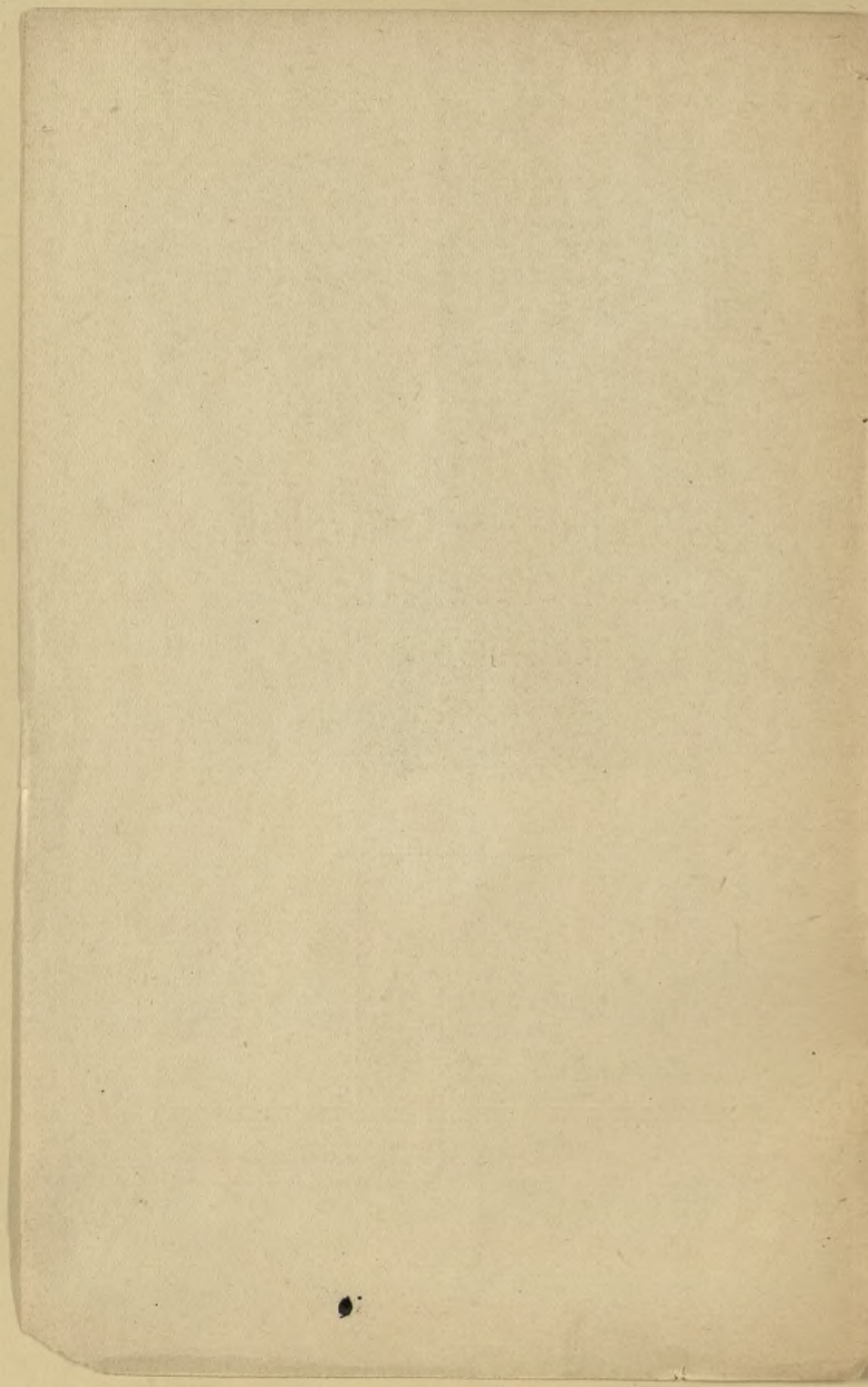

PRZEWODNIK

II WYSTAWA
RZEMIEŚLNICZO-PRZEMYSŁOWA
W CIESZYNIE
14 VII—11 VIII 1935

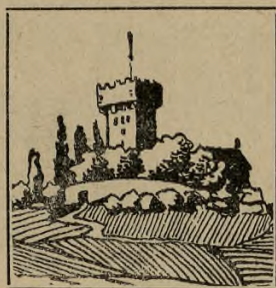

NAKŁADEM POWSZECHNEGO ZJEDNOCZENIA GOSPO-
DARCZEGO STANU ŚREDNIEGO W CIESZYNIE.

„Nie może zejść z naszych oczu również niezmiernie doniosły problem stanu średniego na Śląsku, czy to jeżeli chodzi o rzemiosło, czy o kupiectwo, czy o stany wolne. Rozpatrując te wszystkie sprawy nie można oczywiście zapominać o tem, że mają one — jeżeli chodzi o ich rozwiązanie — wpleść się harmonijnie w całość planu gospodarczego Państwa Polskiego, którego Śląsk jest nierozdzieloną częścią.“

(Z przemówienia JWP. Wojewody śl. Dra Grażyńskiego na Zjeździe Dział. Gosp. i Społ. 17/IX 1933.)

II WYSTAWA
RZEMIEŚLNICZO-PRZEMYSŁOWA
W CIESZYNIE
14 VII—11 VIII 1935

961.4:67/685L

C.004657II

Drukarnia P. Mitreği w Cieszynie.

Protektorat
Jaśnie Wielmożnych Panów:

Wojewody Śląskiego

Dra MICHAŁA GRAŻYŃSKIEGO

Prezesa Związku Izb Rzemieślniczych
w Warszawie

ANTONIEGO SNOPCZYŃSKIEGO,

Posła na Sejm Rzeczypospolitej,

Dyrektora Związku Izb Rzemieślniczych

Pułkow. BOLESŁAWA SIKORSKIEGO,

Burmistrza Miasta Cieszyna

Dra WŁADYSŁAWA MICHEJDY

Komitet honorowy:

Adamczyk Jan, Prezes Związku Strzeleckiego w Cieszynie
Baranowska Marja, Dyr. Szkoły w Cieszynie
Bogocz Franciszek, Dyrektor Gimnazjum w Cieszynie
Biłko Karol, Kier. szkoły w Cieszynie
Beltowski J., Naczelnik więzienia w Cieszynie
Cofała Franciszek, Radca Izby Rzemieśl. w Czechowicach
Cienciała Jerzy, Dyrektor Seminarjum w Cieszynie
Dr. Eisenstein Aron, Rabin w Cieszynie
Grycz Karol, Dyrektor Gimnazjum w Cieszynie
Gabrisch Artur, Wiceburmistrz miasta Cieszyna
Gawlas Leopold, Kierownik szkoły w Cieszynie
Ks. Prał. Grimm Em., Czł. Rady Woj., prob. w Skoczowie
Grzesik Karol, Poseł na Sejm R. P. i Prezyd. M. Chorzowa
Halfar Rudolf, Poseł na Sejm R. P., Wiceburm. M. Cieszyna
Izba Przemysłowo-Handlowa w Katowicach
Jamrozek Aleksander, Inspektor szkolny w Cieszynie
Dr. Karpiniec Rudolf, Prezes Sądu Okręg. w Cieszynie
Dr. Kotas Jan, Notariusz, Poseł na Sejm Śląski w Cieszynie
Dr. Kubisz Jan, Dyr. Śląsk. Szpitala Kraj. w Cieszynie
Ks. Dr. Kwiczala Józef, Proboszcz w Cieszynie
Ks. Kulisz Karol, Senjor Zborów Śląskich w Cieszynie
Kmiotek Piotr, Naczelnik stacji P. K. P. w Cieszynie
Kopeć Tad., Nacz. Sekr. wykon. N. Ch. Z. P. w Katowicach
Kułakowski Stefan, Radca Izby Rzem. i Prezes Zw. Pol.
Samodz. Rzemieśl. i Przemysł. w Bielsku
Lyszczak Piotr, Prezes Izby Rzemieślniczej w Katowicach
Inż. Mościcki Ludwik, Dyr. P. Z. Z. P. w Cieszynie
Nowak Kazimierz, Kier. szk. przem. zawod. w Cieszynie
Palarczyk Karol, Poseł na Sejm Śląski, rolnik w Golezowie
Pientka Józef, Poseł na Sejm Śląski w Katowicach
Plackowska, Starościna, Prezeska Stow. Polek w Cieszynie
Plackowski Jan, Starosta w Cieszynie
Pacula Karol, Naczel. pow. Straży Pożarnej w Pastwiskach
Popiołek Franciszek, Dyrektor gimnazjum w Cieszynie
Mjr. Płonka Józef, Prezes Zw. Legionistów w Cieszynie
Popiołek, Dyr. Związku Spółek rolniczych w Cieszynie

Puzon J., Naczelnik Ubezpieczalni Społecznej w Cieszynie
 Inż. Riess Henryk, Nacz. wydz. Urzędu bud. w Cieszynie
 Dr. Rylski Tadeusz, Dyrektor Państw. Wyższej Szkoły
 Gosp. Wiejsk. w Cieszynie
 Szymberski Wład., Naczelnik Urzędu Skarb. w Cieszynie
 Skrzypek Ludwik, Dyr. Kom. Kasy Oszczędn. w Cieszynie
 Szeiweł Wład., Nacz Urzędu Akcyz i Monop. w Cieszynie
 Sznapka Emil, Dyrektor Seminarjum w Bobrku
 Szuścik Jan, Dyrektor Zakładu Wychowaw. w Cieszynie
 Szmigielski Bronisław, Dyr. Izby Rzem. w Katowicach
 Szturc J., Komisarz P. P. w Cieszynie
 Stonawski J., Dyrektor Szkoły Handlowej w Cieszynie
 Inż. Zygmunt Tomaszewski, Dyr. Szkoły Leśników
 Tymowski Jan, Dyr. P. Z. Z. P. w Cieszynie
 Pułkownik Własak, Dowódca 4 P. S. P. w Cieszynie
 Dr. Witczak Józef, Poseł na Sejm Śląski i Prezes Klubu
 N. Ch. Z. P. w Katowicach
 Wojnar Jan, Kierownik szkoły w Cieszynie
 Dr. Zagóra Paweł, Wicestarosta w Cieszynie
 Żmuda Ignacy, Naczelnik Urz. Pocz. i Telegr. w Cieszynie

Zarząd wykonawczy:

Prezes: Wiktor Sataara, Poseł na Sejm Śląski, Wiceprezes Izby Rzemieślniczej w Katowicach, Prezes honorowy Związku Polskich Samodzielnych Rzemieślników i Przemysłowców w Cieszynie, Prezes Zarządu Głównego Powszechnego Zjednoczenia Gospodarczego Stanu Średniego w Cieszynie, mistrz kowalski w Cieszynie.

Sekretarz: Paweł Kożuszniak.

Kazimierz Nowak, kierownik Publ. Szkoły Doksztalczącej Zawodowej w Cieszynie.

Główne biuro wystawy mieści się w sekretarjacie Powszechnego Zjednoczenia Gospodarczego Stanu Średniego, ul. Garncarska 3, nr. telef. 1048.

Biuro informacyjne na miejscu wystawy.

Wiktor Satara.

Dlaczego urządzamy wystawę rzemieślniczo-przemysłową?

Najstarsze ze wszystkich organizacyj na Śląsku są bezsprzecznie cechy rzemieślnicze, albowiem już w 12. wieku kroniki wymieniają rolę, jaką cechy wówczas w zarządach miast odgrywały. Dlatego też rzemiosło chlubić się może swoją przeszłością, bowiem zakres jego działania, jako najliczebniejszego stanu w miastach, był w takim samym stosunku obszerny. Cechy skupiały w swoich rękach władzę administracyjną, a nawet sądową, wydawały ocenę uzdolnienia majstrów oraz uprawnienia do prowadzenia rzemiosła, przeprowadzały kontrolę policyjną nad utrzymywaniem czasu pracy, dopilnowywały obowiązku święcenia niedziel i świąt, badały jakość wyrobów i t. p. Już sam fakt, że założycielem królewskiego rodu Piastów był skromny kołodziej z Kruszwicy nad Gopłem — a więc rzemieślnik doby historycznej, stanowi tem większą chlubę dla polskiego rzemiosła.

Obecnie wszystko to należy do przeszłości.

Po rozpadnięciu się i upadku państw zaborczych, rzemiosło, nie mając żadnej orientacji, trzymało się na uboczu, bez jakiegokolwiek inicjatywy na przyszłość. Dopiero rządy pomajowe wniosły ożywczy odruch do wszystkich dziedzin życia społecznego i pchnęły także rzemiosło do zorganizowania się przez utworzenie Związku Polskich Samodziel. Rzemieślników i Przemysłowców, który też niebawem zagarnął w swoją sieć całe Województwo Śląskie. Na mocy prawa przemysłowego została powołaną do życia Izba Rzemieślnicza w Katowicach, którą opanowało, z tytułu przysługujących mu praw, polskie rzemiosło, zorganizowane w Związku Polskich Samodzielnych Rzemieślników i Przemysłowców. Przeważna część agend, jakie dotąd prowadziły cechy, przejęta została przez Izbę Rzemieślniczą, odciążając Cechy w ich dotychczasowych obowiązkach.

Przyczyn ciężkiego położenia i zubożenia rzemiosła szukać należy w wybujałym postępie techniki ostatnich dziesięcioleci we wszystkich dziedzinach przemysłu, a jako zjawisko i wynik tego nastąpiło zmniejszenie do minimum zapotrzebowania kwalifikowanych sił w warsztatach rzemieślniczych. Młodzież po ukończeniu nauki terminatorskiej pozostaje w przeważnej części bez pracy, a z braku środków do życia rzuca się w twardej konieczności na t. zw. „fuszerki“, to znaczy, wykonuje nielegalną drogą roboty tanio, zyskując dla taniości chętny popyt. W taki sposób omijane bywają legalne warsztaty pracy samodzielnych mistrzów, którzy ponoszą ciężar

świadczeń, ponadto nie mogą oni z braku zamówień utrzymać czeladników, zwalnając ich z pracy, między nimi wielu żywicieli rodzin.

Wobec takich doświadczeń uświadamiamy sobie, iż mistrz samodzielny — im więcej wyuczy czeladników, tem większą dla siebie stwarza konkurencję.

W innych dzielnicach naszego Państwa wyrosło na gruncie całkowitego zubożenia rzemiosła tak zwane chałupnictwo, owa prawdziwa plaga, pasożytująca na organizmie samodzielnego rzemiosła, nie operująca własnym kapitałem. W chałupnictwie szukają szczęścia różni spekulanci, nie opłacający żadnych świadczeń i danin na rzecz państwa, wykorzystując bezradność rzemieślnika, aby na jego nędzy się bogacić. Ponieważ wytwórcy sposobem chałupnictwa nie ponoszą żadnych ciężarów, są oni w stanie zalewać tanią tandetą przy pomocy pośredników całą Polskę, a ludność oddawna z przyzwyczajenia lubi się zaopatrywać w tanie rzeczy, nie zważając na to, iż każdy wydany grosz na tandetę należy uważać jako podwójnie stracony. Szczególnym popytem na tani towar chałupniczy cieszą się wyroby szewskie, krawieckie, stolarskie i inne.

W ten sposób pogłębia się nędzę szerokich sfer rzemieślniczych, spychając ich oraz ich rodziny do roli bezrobotnego proletariatu, na ciężar Zarządów miast.

Niemniej do pogłębienia nędzy rzemieślnika przyczynia się niezdrowy etatyzm przez prowadzenie warsztatów rzemiosła w zakładach pań-

stwowych i więzieniach. Zakłady te, korzystając z bezpłatnych sił roboczych oraz nie opłacając żadnych świadczeń, mogą wprowadzić na rynek własne wytwory, stwarzając silną konkurencję, przez co podkopują byt samodzielnego rzemieślnika, ze szkodą dla skarbu Państwa, albowiem rzemieślnik, tracąc możliwość zarabkowania, nie jest w stanie płacić podatków.

Wobec takiego stanu rzemieślnik stoi przed ważnym pytaniem: co robić, aby znaleźć wyjście z beznadziejnej sytuacji?

Odpowiedzi szukać musimy w samopomocy i znalezieniu nowych dróg, prowadzących do podniesienia stanu rzemieślniczego i jego dobrobytu, a tą drogą są propagandy zbiorowe, w pierwszym rzędzie wystawy oraz publiczne targi, dziś tak rozpowszechnione w większych miastach oraz zagranicą, u nas niestety niedoceniane i niezrozumiane. Czem byłby dziś polski przemysł bez Targów Poznańskich, Katowickich, Lwowskich? Uległby on wewnętrznemu zduszeniu, bo bez propagandy nie znalazłby rynku zbytu bez względu na to, że tysiące żywicieli rodzin, zatrudnionych w fabrykach nie znalazłoby pracy i powiększyłoby stan bezrobocia.

A przecież targi i wystawy otwierają okna i bramy na szerszy świat dla wszelkich produktów pracy, nie znajdujących zbytu na miejscu.

Żyjemy w epoce wielkiego rozmachu. Wszystko pędzi naprzód, nie oglądając się na wiekowe tradycje. Postępuje z duchem czasu rolnictwo, mimo wrodzonego mu konserwatyzmu, ulepszając wszystkie gałęzie gospodarstwa wiejskiego na

sposób racjonalny; cudów dokonał wielki przemysł udoskonaloną techniką, choć ze szkodą dla robotnika, jedynie rzemiosło stoi biernie zdala i nie szuka możliwości dopędzenia życia, zaszywa się w konserwatywnych poglądach i bezradności, czekając cudu z góry, aż kryzys się skończy. Nie można się dziwić, że rzemiosło pozostało w tyle, bo kto stoi, ten już temsamem cofa się wstecz. Smutna to i rzeczywista prawda, którą bracia zawodu winni sobie w porę uświadomić. Nie wolno myśleć nam tylko o sobie, lecz zbiorowemi wysiłkami miejmy na względzie całokształt rzemiosła, korzystajmy z tego, co nam mogą dać organizacje i zespoły sił, korzystajmy z zebrań, rzućmy inicjatywę do spółdzielczego zaopatrywania się w potrzebne surowce oraz spółdzielczego sposobu zbytu na produkty, pokażmy na wystawach owoce naszej uczciwej pracy i pilności, a wtedy przyszłość będzie naszą. Niech każdy od siebie co może dołoży, a przyszłość sama się złoży!

Temu celowi poświęcona jest nasza wystawa rzemieślniczo-przemysłowa.

Fr. Popiołek.

Wystawa rzemieślniczo-przemysłowa w Cieszynie.

Śląsk stał się w ostatnich czasach przedmiotem żywych zainteresowań całej Polski. Jedni podziwiają w nim tę niesłychaną wytrwałość ludności polskiej, która się oparła naciskowi wynaradawiającemu rządów obcych, pomimo wielowiekowego oderwania od narodu i państwa polskiego, nawet wtedy, gdy to państwo zostało wykreślone z karty Europy i tem sprawiła, że przynajmniej część Śląska została uratowana dla wskrzeszonej Polski. Dla innych powodem zainteresowań jest głównie bogactwo Śląska, jego płody mineralne i wysoko rozwinięty przemysł.

Innych wreszcie pociąga Śląsk, zwłaszcza południowa jego część: — Śląsk Cieszyński, — swojemi walorami turystycznymi, pięknnością krajobrazu, obfitością urządzeń, mających na celu ułatwienia sportowe oraz dających możność wytchnienia i odpoczynku po pracy zawodowej. Tu należą najlepsze może w Polsce środki komunikacyjne, gęsta sieć kolejowa, przecinająca kraj wszerz i wzdłuż, z koleją o charakterze wysokogórskim, prowadzącą do granicy południowej Śląska (Głębce), liczne połączenia autobusowe, znakomite szosy prowadzące do miejscowości letniskowych, między niemi jedna, dochodząca na sam szczyt beskidzki (Równicę), schroniska

Zamek.

rozmieszczone przy ważniejszych szlakach turystycznych, wycieczkowych w lecie i narciarskich w porze zimowej, wspaniale urządzone baseny kąpielowe (we Wiśle i Ustroniu), pensjonaty i wille rozrzucone po dolinach rzek Wisły i Brennicy oraz po stokach Beskidów, wreszcie udogodnienia komunikacyjne w postaci bezpośrednich połączeń ze stolicą Polski i ważniejszymi miastami.

Zainteresowanie Polski budzi także, oprócz kultury materialnej, świetny rozwój kultury duchowej, o którą dbają tak centralne władze wojewódzkie, jak i czynniki samorządowe. Województwo łoży na wydawnictwa ściśle naukowe, wychodzące pod kierunkiem Polskiej Akademji

Umiejętności i stworzyło Instytut Śląski, który rozwinął żywą działalność na wszelkich polach pracy naukowej, oraz założyło muzeum obrazujące przeszłość kulturalną całego Śląska. Nie chcą w tym względzie pozostać wtyle ważniejsze miasta śląskie, tworząc boiska sportowe, zakładając muzea regionalne i wspierając instytucje, propagujące kulturę fizyczną lub duchową.

Najwięcej może na tem polu zrobiło miasto Cieszyn, liczące zaledwie niecałych 20 tysięcy mieszkańców, przecięte linią graniczną na dwie części i odcięte od zagłębia przemysłowego, które stworzyło i utrzymuje największe w Polsce muzeum regionalne, mieszczące, w domu własnym, przeznaczonym w całości na dom kultury, najokazalszym niegdyś domu miejskim, w kilkunastu okazałych salach, gromadzone od dawnych czasów zabytki przeszłości Ziemi Cieszyńskiej.

Historja rzemiosła cieszyńskiego.

Jedna z sal muzeum cieszyńskiego poświęcona jest zabytkom przemysłu dawnego cieszyńskiego. W niej znajdują się skrzynie cechowe, godła niektórych cechów i bractw miejskich, wyroby rzemieślnicze, które służyły do ozdoby lub codziennego użytku, naczynia cynowe używane przy uroczystościach cechowych, narzędzia rzemieślnicze, warsztaty, krosna i inne zabytki, świadczące o sposobie życia i pracy mieszczan cieszyńskich.

Miasto Cieszyn powstało, jak i inne miasta, w ten sposób, że pod grodem kasztelana, a od r. 1290 księcia, zaczęli się osiedlać rzemieślnicy, dostarczający dworowi książęcemu i służbie dworskiej rozmaitych potrzebnych sprzętów, narzędzi i innych produktów oraz kupcy, sprowadzający dla tego dworu towary, których rzemieślnicy nie wyrabiali i których na miejscu nie można było dostać. To też rzemieślnicy stanowili

Wieża Piastowska.

główną i przez pewien czas najważniejszą część składową ludności miejskiej. W r. 1624 było wśród 262 obywateli cieszyńskich 93% rzemieślników i 3% handlujących. W zarządzie miasta odgrywali rzemieślnicy aż prawie do połowy 17. wieku ważną rolę. W radzie miejskiej, liczącej wówczas 4 członków oprócz burmistrza, która rządziła miastem i razem z ławnikami sprawowała wyższe sądownictwo, zasiadało wtedy stale 2 lub 3 rzemieślników czyli połowa członków lub więcej.

Rzemieślnicy byli zorganizowani w cechy o ścisłej wyłączności, tak że nikt się nie mógł zajmować rzemiosłem, kto do cechu nie należał.

Od książąt uzyskali przywileje, w których określona była wewnętrzna organizacja cechowa i przyznanie im wyłącznego prawa dostarczania wyrobów nie tylko w mieście, ale także okolicy w obrębie mili. Najstarszy taki przywilej znany pochodzi z r. 1488, wydany został przez księcia Kazimierza dla cechu rzeźnickiego.

Przy urządzaniu cechów i układaniu statutów brano wzory z Wrocławia. U wrocławskiej rady miejskiej zasięmano też opinii w sprawach wątpliwych, których nie umiano załatwić na miejscu. Tak zapytywał się cech tkacki (r. 1508), jak należy postąpić z tymi majstrami, którzy wbrew ostrzeżeniom starszyny pożenili się z córkami księżmi, czy ich można cierpieć w cechu, czy też należy ich wykluczyć. Innym razem członek cechu piekarskiego dopuścił się przekroczenia przez to, że nie mając nikogo pod ręką, sam własnymi rękami usunął zdechłą bydłę z domu. Towarzysze sądzili, że splamił przez to swój honor. Z tego powodu zwrócił się cech za pośrednictwem rady miejskiej do Wrocławia z zapytaniem i otrzymał stamtąd korzystne dla siebie oświadczenie (r. 1498).

Z drugiej strony znowu urządzenia cechowe rzemieślników cieszyńskich służyły za wzór innym miastom Księstwa Cieszyńskiego. Kożusznicy strumięńscy np. otrzymali z Cieszyna artykuły cechowe, za co przyznali kożusznikom cieszyńskim prawo kupowania skór na targach strumięńskich i sprzedawania na nich swoich wyrobów bez poddawania ich rewizji mistrzów strumięńskich, jak to się działo z wyrobami innych kuśnierzy. Cieszyńskiej starszynie cechowej przysługiwało też prawo zatwierdzania Strumieniowi nowych artykułów cechowych i pobierania połowy taks za wystawione świadectwa.

W Skoczowie nabyli rzemieślnicy cieszyńscy, szczególnie szewcy i posamownicy, takie prawa na

Rynek — obecnie Plac Króla Jana Sobieskiego.

targach, że wkońcu wywołali protest ze strony miejscowych, którzy twierdzili, że „nie można poznać, czy to są targi cieszyńskie czy skoczowskie“, tak rzemieślnicy cieszyńscy zawalili je swymi towarami (1797). Skoczów był wogóle do tego stopnia w zależności pod względem rzemiosła od Cieszyna, że nie mógł u siebie tworzyć takich nowych cechów, które już były w Cieszynie.

W 16. wieku byli w Cieszynie następujący rzemieślnicy: masarze, kożusznicy, szewcy, powroźnicy, piekarze, których było 20, wśród nich jeden lub dwaj piernikarze, tkacze, wyrabiający płótno, bielone na polach książeńcych za Olzą, bednarze, stolarze, kowale, „miecznicy“ (wyrabiający miecze), zamecznicy (wyrabiający zamki, wyroby tego cechu są w muzeum miejskim), rzemieniarze, sukiennicy, których było 28, siodlarze, wreszcie młynarze, zatrudnieni wówczas przy 2 młynach cieszyńskich, wielkim i małym.

Zpośród rzemieślników cieszyńskich wybili się zczasem szczególnie rusznikarze, należący do

cechu ślusarskiego. Według przepisów tego cechu z r. 1590 ten czeladnik, który chciał otrzymać z cechu świadectwo, że się wyuczył rzemiosła, miał „zrobić rusznicę z kurkiem i z niej wystrzelić trzy razy do celu oddalonego o sto kroków. Cel miał być nie większy niż talar, rusznica wykładana pięknie kośćmi. Dalej miał zrobić jeszcze drugą rusznicę z dwiema lufami, jedną na drugiej, z liczką pięknie wykładaną i wreszcie pistolet o 4 strzałach“. Wyroby tego cechu były tak doskonałe, że strzelby cieszyńskie były znane daleko i pod nazwą cieszynek rozstawiły nazwę miasta. (Jedną taką strzelbę przechowuje muzeum cieszyńskie.)

Wyłączność cechowa rzemiosła nie dała się jednak utrzymać. Podkopywali ją sami nadawcy przywilejów, książęta cieszyńscy względnie późniejsi zarządcy dóbr kameralnych. Ci osiedlali poza murami miejskimi rzemieślników, nie należących do cechów i nie podlegających jurysdykcji miejskiej, którzy robili rzemieślnikom cechowym poważną konkurencję. Już w 16. wieku mieszkało „przy bramie frysztackiej, za długim mostem, pod wielkim stawem, przy drodze ku wielkiej łące, koło małej łąki, nad stodołami książęcymi, przy stodole farskiej i nad winogradem“ 43 takich rzemieślników, którzy nie należeli do cechów i uiszczali opłaty do dochodów książęcych, a nie na rzecz miasta. To samo, co książęta, robiła szlachta i ona trzymała rzemieślników po wsiach swoich nie należących do cechów cieszyńskich, choć robiła to bezprawnie, gdyż według przywilejów miejskich poza miastem wolno było trzymać jedynie szewców naprawiających buty (ale nie robiących ich) i kowali robiących broń. Obowiązek obrony rzemiosła przed konkurencją miała rada miejska, ale w skład jej nie wchodził już później rzemieślnicy, choć liczba tychże wynosiła jeszcze w r. 1752 89% ludności miejskiej,

Wielki Podsienie.

tylko mieszczenie zamożni, którzy mieli czem okupić swoją nominację. Ponieważ konkurencja obniżała ceny wyrobów rzemieślniczych, rada miejska nie okazywała gorliwości w obronie przywilejów cechowych.

Wojny toczone na terytorjum Śląska, kwatery wojskowe, pożary, niszczące dosyć często drewniane domy mieszczan, bezwzględna konkurencja rozmnażających się żydów, zagarniających powoli wszystkie intratne przedsiębiorstwa, w obronie których stawała niekiedy nawet rada miejska, „gdyż żydzi nieraz służyli pożyczkami lub materiałami do rzemiosła, których dostarczali na kredyt“, dalej uzależnienie miasta od zarządu Komory — te wszystkie okoliczności spowodowały upadek rzemiosła cieszyńskiego, a także idący z tem w parze upadek miasta, który się zaznaczył w drugiej połowie 18. wieku.

Miasto zaczęło się podnosić po uzyskaniu samorządu w czasach konstytucyjnych, natomiast rzemiosło, cierpiące wskutek zabójczej konkurencji fabryk dostarczających szablonowych wy-

tworów, którym rzemiosło, z powodu obniżenia poziomu oświaty wśród rzemieślników, nie mogło przeciwstawić artystycznego wykończenia wyrobów swoich, pozostawało nadal w stanie upadku.

W ostatnich czasach czynione są starania podźwignięcia rzemiosła, stworzenia temsamem na Śląsku polskiego stanu średniego, którego wogóle Polsce brak. Jednym ze środków do tego celu wiodących są urządzone z inicjatywy p. Satary, posła do sejmu śląskiego, wystawy rzemieślniczo-przemysłowe, z których obecną, drugą wystawę ma właśnie Cieszyn i cała Polska sposobność oglądać.

Spis wystawców według numerów stoisk.

Stoisko Nr. 1.

Komendzińska Wanda, Sztuka Zakopiańska, Zakopane.

Stoisko Nr. 2.

„Chemico“, fabryka wyrobów chemicznych, Sosnowiec.

Stoisko Nr. 3.

Rothfeldowa, „Sztuka Ludowa“, Gliniany k/Lwowa.

Stoisko Nr. 4.

Swarowski i Funker, przemysł kamienny, Cieszyn, ul. Bobrecka. Firma, zatrudniająca około 6 pracowników, obrabia kamień na nagrobki, wykonuje obramowania na groby, wszelkie prace, wchodzące w zakres dłutarstwa i rzeźbiarstwa kamiennego.

Firma istnieje od roku 1860, a obecni współwłaściciele przejęli ją i prowadzą od roku 1923. Na powiatowej Wystawie rzemieślniczo-przemysłowej w Cieszynie w roku 1932 nagrodzono eksponaty firmy złotym medalem.

Stoisko Nr. 5.

Bryndas Onufry, Jaworów.

Stoisko Nr. 6.

Weiss Jaques, wyrób perłowych ozdób i biżuterja, Wiedeń.

Stoisko Nr. 7.

Babiński Marcin, pierwsza fabryka w Polsce wyrobów galanteryjnych z drzewa, kości, masy, prawdziwego

i sztucznego bursztynu, Cieszyn, ul. Szersznika 5. Istnieje w Cieszynie od roku 1926, fabrykuje przybory do palenia, kancelaryjne, biżuterję, okucia meblowe i galanterję zabawkową. Firma uczestniczyła w wielu wystawach i zdobyła szereg odznaczeń i nagród, a mianowicie: W Brukseli w r. 1930 — złoty medal i wielki krzyż, w Wilnie w r. 1930 — srebrny medal, w Tarnopolu w r. 1931 — medal brązowy. Na Targach Lwowskich i Katowickich dyplom uznania I-szej klasy a na Pow. Wystawie rzemieślniczo-przemysłowej w Cieszynie w r. 1932 — złoty medal.

Stoisko Nr. 8.

„Kryształy Cieszyn“, przemysł szklany, Ska z o. o. w Cieszynie, Legionów 21. Firma, istniejąca od roku 1930 w Cieszynie; pod obecnym adresem pracownia znajduje się od r. 1933, gdyż poprzednio mieściła się przy ulicy 3-Braci. Firma bierze rok rocznie udział na wystawach w Poznaniu, w r. 1932 została nagrodzona na wystawie w Cieszynie medalem złotym i dyplomem honorowym. W szlifierni tej wyrabia się wszystkie artykuły z kryształu ołowianego. Zatrudnia około 45 pracowników, przeważnie fachowców.

Stoisko Nr. 9.

Bubela i Ska, fabryka noży, łyżek i widelców w Cieszynie, Frysztacka.

Stoisko Nr. 10.

Bilowicki Karol i Ska, fabryka naczyń kuchennych i młynków, Cieszyn. Powstanie firmy datuje się od roku 1903. Firma bierze rok rocznie udział na Targach poznańskich. Wyrabia młynki na kawę i różne przybory kuchenne. Zatrudnia 30 pracowników.

Stoisko Nr. 11.

Gembala Józef, „Gemja“, pierwsza polska fabryka drążków automatycznych do rolet. Cieszyn, ul. Kählera 14. Drążki automatyczne do rolet okiennych, patentowane story do sal fizykalnych i kinoteatrów, pracowni fotograficznych i pokrewne wyroby metalowo drzewne

produkuje firma od roku 1927. Fabrykaty firmy wyróżnione zostały na powiatowej wystawie rzemieślniczo-przemysłowej w Cieszynie w r. 1932 dyplomem honorowym.

Stoisko Nr. 12.

Rindl i Ska, Cieszyn, Śrutarska 40, fabryka aparatów mierniczych. Firma powstała w roku 1911. W roku 1929 brała udział na wystawie w Poznaniu, gdzie otrzymała za swe eksponaty list pochwalny. Firma zasadniczo wyrabia tylko aparaty do mierzenia płynów.

Stoisko Nr. 13.

Piętok i Lorek, szlifiernia kryształów, Cieszyn, Strazacka 5. Chociaż firma datuje się od roku 1934, to jednak w ciągu tak krótkiego stosunkowo czasu potrafiła sobie zdobyć swą artystyczną i staranną pracą wielką, bądź co bądź popularność na tutejszym rynku zbytu. Kryształy swe obrabia tylko z surowca zagranicznego, zatrudniając 3 pracowników włącznie z mistrzem.

Stoisko Nr. 14.

Jan Zamarski, dawniej E. Berka w Cieszynie, ul. Legionów 55. Skład obrazów i pracownia do oszkleń oraz ramowania obrazów, założona w roku 1905, a pod obecną firmą prowadzona jest od 8-miu lat wstecz. Na składzie posiada przedsiębiorstwo materiały takie jak: Lustra belgijskie, szkła i szyby różnych gatunków, figury świętych, kasetki, płótno do malowania obrazów olejnych i t. p. Pracownia zatrudnia dwóch pracowników. Na Powsz. Wystawie rzemieślniczo-przemysłowej w Cieszynie otrzymała firma srebrny medal za swoje eksponaty.

Stoisko Nr. 15.

Szkoła Doksztalająca Przemysłowo-zawodowa w Cieszynie.

Stoisko Nr. 16.

Adamczyk Józef, rzeźbiarz — Cieszyn, ul. Hoenheisera nr. 7. Firma odznaczona złotym medalem, wykonuje koś-

cielne urządzenia, jak: ambony, ołtarze, chrzcielnice, Boże Groby, Krzyżową Drogę i t. p.

Stoisko Nr. 17.

Kadłubiec Paweł, wytwórnia szablonów i walców malarskich — Cieszyn, Przepilińskiego 35. Wytwórnia szablonów, uruchomiona w Cieszynie w r. 1933, wyrabia wszelkiego rodzaju szablony malarskie i walce Fleissnera.

Stoisko Nr. 18.

Szkoła Doksztalająca Przemysłowo-zawodowa w Cieszynie.

Stoisko Nr. 19.

Zygmunt Kohn i Synowie, fabryka skór — Cieszyn, Przykopa 34. Firma istnieje od roku 1846. W roku 1932 brała udział na wystawie Rzemieślniczo-przemysłowej w Cieszynie. Zatrudnia około 90 pracowników. Fabryka wyrabia: Rind-box, Box-kalf, Szewro, skóry juchtowe i skóry podeszwowe.

Stoisko Nr. 20.

E. Spitzer i F. Sinaiberger, zakłady garbarskie w Skoczowie, dawniej fabryka Skór D. Spitzera. Początek istnienia fabryki przypada na rok 1859 w Skoczowie. Brała kilkakrotnie udział na Targach Lwowskich i Poznańskich. Około 100 pracowników pracuje nad wyrobem następujących skór: skór podeszwowych (w grzbietach, karkach i bokach), skóry wierzchowe i wyprawy chromowej jak: Box-kalf, Rind-box, szewro, nieprzemakalne narciarskie, skóry meblowe i galanteryjne we wszystkich kolorach.

Stoisko Nr. 21.

Elektrownia Okręgowa m. Cieszyna. Elektrownia w Cieszynie uruchomiona została w r. 1909 i eksploatowana była do r. 1915 przez Wiedeńskie Towarzystwo A. E. G., poczem wykupiło i przejęło ją miasto. Początkowa moc elektrowni składała się z dwóch maszyn parowych o mocy

350 KM każda, sprzężonych wprost z generatorem prądu trójfazowego 3200 Volt i generatorem prądu stałego 800 Volt. Generatory prądu stałego służyły do napędu tramwajów elektrycznych, które po podziale Cieszyna stały się dla miasta nierentowne i dlatego też w r. 1922 zostały skasowane. Do stycznia 1926 r. elektrownia zaopatrywała w prąd cały Cieszyn, t. j. zarówno polski jak i czeski. Jednak w lutym r. 1926 czeski Cieszyn odłączył się od elektrowni i zaczął pobierać prąd z Elektrowni Śląsko-Morawskiej. Elektrownia Okręgowa straciła 30% ogólnego zużycia prądu. Wobec tak ogromnego spadku produkcji należało wynaleźć ekwiwalent utraconych odbiorców. Ekwiwalent ten znaleziono w elektryfikacji okręgu i częściowo na terenie miasta Cieszyna.

Produkcja Elektrowni cieszyńskiej wynosiła: w roku 1925 — 1,427.083 KWh, w r. 1926 spadła do 1,034.000 KWh, w następnych latach stale się podnosiła i osiągnęła w roku 1934 — 3,637.040 KWh.

Widzimy więc, że mimo utraty odbiorców z tamtej strony Olzy, mimo silnej depresji gospodarczej, elektrownia zdołała produkcję już potroić. Pomyślny rozwój przedsiębiorstwa został naturalnie w ostatnim czasie zahamowany wskutek przeżywanego od lat kilku kryzysu.

W r. 1927 elektrownia uzyskała uprawnienie na elektryfikację powiatu cieszyńskiego. Dotychczas zdołano zelektryfikować 26 gmin miejskich i wiejskich, głównie na terenie powiatu cieszyńskiego, częściowo zaś w powiecie pszczyńskim i rybnickim. Elektrownia pracuje przy napięciu roboczym generatorów 3200 V. Wytwarzany prąd rozprowadzony jest za pomocą sieci przewodów kablowych i napowietrznych. Na dalsze przestrzenie energia przesyłana jest za pomocą sieci przewodów napowietrznych przy napięciu 15.000 V. Zaznaczyć należy, że elektrownia, która do r. 1927 produkowała energię głównie dla celów oświetlenia, obecnie dostarcza 75% na potrzeby przemysłu, co pozostaje w związku z modernizacją i racjonalizacją zakładów przemysłowych na naszym terenie zasilania oraz wzrostem zaufania do elektrowni wskutek osiągniętego doświadczenia.

Całkowita moc elektrowni składa się:

z 1 turbogenerators B. B. C. o mocy	1.650 kVA
„ 1 „ „ B. B. C. „	800 „
„ 2 maszyn parowych, sprzężonych z generatorami o mocy 250 każda	500 „
Razem	<u>2.950 kVA</u>

Kotłownia wyposażona jest w trzy kotły systemu „Babcock i Wilcox“ o ogólnej powierzchni ogrzewalnej 470 m²; pracują one przy ciśnieniu 12 atm. i 350° C przegrzania pary. Nowoustawione turbiny są przystosowane do przyszłego ciśnienia, t. j. 21 atm.

Możliwości zbytu energii na terenie zasilania elektrowni są jeszcze duże. Ażeby udostępnić korzystanie z energii również odbiorcom mniej zamożnym, elektrownia zorganizowała finansowanie drobnych instalacji na raty. Dla dalszej popularyzacji zastosowania elektryczności została wprowadzona sprzedaż na raty różnych przyrządów użytku domowego, jak również wprowadzono specjalną niską taryfę dla przyrządów grzejących.

Długość sieci	15 kV wynosi w km	90,9
„ „	3 „ „ „	12,9
„ „	380/220 V „ „	27,8
„ „	190/220 „ „ „	33,9
Ilość przyłączonych transformatorów		61
Moc	„ „	4415 kVA
Ilość przyłączonych żarówek		38.356
„ „	silników w kW	2574
„ „	silników w kW	2574
„ „	przyrządów	894
„ „	zainstalowanych liczników	5939.

Cały szereg gmin posiada własne zakłady rozdzielcze i własne sieci.

W r. 1933 nastąpiła kolaboracja Elektrowni z Goleszowem, wskutek czego stworzono współpracę techniczną.

Stworzona współpraca zapewnia każdej ze stron bardzo poważne korzyści.

Dyrektorem elektrowni jest inż. Paweł Przemysław Dombke.

Stoisko Nr. 22.

Szafarczyk Wilhelm, fabryka maszyn — Cieszyn, ul. Stawowa, tel. 1324. Fabryka, zatrudniająca obecnie 27 rzemieślników, — sił fachowych, — uruchomioną została w roku 1922 przez jej rzutkiego i przedsiębiorczego właściciela. Fabryka wykonuje: Szczeliwa metalowe (patent Haubera) i inne części do parowozów, pierścienie tłokowe, koszyczki, łożyska wałeczkowe, złożenia osiowe, wózki i części do maszyn wydobywczych kopalń, części do obrabiarek, tokarki, konstrukcje żelazne, odlewy żeliwne, uskutecznia frezowanie i obróbkę kół zębatach, niklowanie i mosiądzowanie, elektryczne spawania, dostarcza lampy projekcyjne i latarnie pojazdowe własnego systemu. — Fabrykaty firmy odznaczone zostały dyplomem honorowym przez Izbę Przemysłowo-Handlową w Bielsku, a firma sama dyplomem zasługi przez Główny Zarząd Polskich Samodzielnych rzemieślników i Przemysłowców w Katowicach. Ekspozyty fabryki zdobyły złoty medal na Pow. Wystawie rzemieślniczo-przemysłowej w roku 1932 w Cieszynie.

Stoisko Nr. 23.

„Orjon“ Fabryka Zegarów, właśc. A. Sabela, Cieszyn, ul. Hoenheisera 9. W roku 1890 firma J. Franke założyła fabrykę zegarów, która w r. 1921 przeszła na własność f-y „Świt“. Od 1932 r. przechodzi fabryka na własność A. Sabeli, który zmienia brzmienie firmy na „Orjon“. W fabryce tej wyrabia się zegary, które swą precyzyjną strukturą nie ustępują najlepszym zegarom i to nawet zagranicznym. Nierzadko też przemawiają na swą korzyść w kwestjach cen. Specjalnością fabryki — to zegary kuchenne „Japy“, następnie biurowe (8-mio i 14-dniowe), miniaturowe (3-dniowe), sprężynowe (8-mio i 14-dniowe), ciężar-

kowe (1—2—3-wagowe), 8-dniowe stojące łańcuszkowe (2 i 3-wagowe), kominkowe-stołowe.

Zegary firmy Świt zostały odznaczone na wystawie w Rzymie medalem złotym, Liège (Belgia) medalem złotym i Grand Prix.

Zegary już firmy „Orjon“ 1932 r. nagrodzone zostały złotym medalem. Firma zatrudnia 7 pracowników-fachowców.

Stoisko Nr. 24.

J. Pipersberg, fabryka towarów metalowych, Cieszyn, ul. Bednarska. Fabryka ta wyrabia okucia budowlane, okucia do budowy pieców, przybory opałowe i t. d. Rok rocznie bierze udział na różnych wystawach, czy targach poznańskich czy lwowskich. W r. 1932 wyszczególniona została za swe wyroby na wystawie rzemieślniczo-przemysłowej w Cieszynie medalem srebrnym.

Stoisko Nr. 25.

Komunalna Kasa Oszczędności miasta Cieszyna. Dnia 1 maja 1934 r. minęło 75 lat od czasu, gdy założono Cieszyńską Kasę Oszczędności, poprzedniczkę dzisiejszej Komunalnej Kasy Oszczędności w Cieszynie. Przez cały czas swego istnienia spełniała ona sumiennie i skrupulatnie swoje cele i zadania; o czym świadczą krociowe sumy wkładów oszczędności i udzielonych kredytów, tudzież sumy wydawane w latach jej istnienia na użyteczności publiczne i wsparcia różnych dobroczynnych instytucyj.

W ostatnich dziesiątkach lat trzeba było pokonywać różne przeszkody nie tylko natury gospodarczej, ale i politycznej, dewaluacyjnej, kryzysowej, niejednokrotnie trzeba było nawet zwalczać niesumienność i nierzetelność klientów w spłacaniu i zaciąganiu kredytów, które to wady deprawowały moralność obywatelską, szczególnie w czasach powojennych. Ze wszystkich tych trudności wychodziła jednak Kasa zwycięsko.

Tabela rozwoju Kasy:

Lata istnienia Kasy	ilość wkładających	Wysokość wkł. oszczęd. K	Na 1 książkę wkł. przypada K	Ogólny obrót kasowy K
Rok założenia 1859	191	26.440	138	57.522
Po 10 latach 1868	3.036	995.154	326	1.757.638
Po 20 latach 1878	6.568	3.859.892	586	3.231.790
Po 30 latach 1888	6.812	7.153.352	1.050	6.345.722
Po 40 latach 1898	8.411	10.684.740	1.270	17.511.600
Po 50 latach 1908	10.343	18.033.730	1.748	22.896.211
Po 60 latach 1918	12.702	35.614.495	2.803	85.252.781
		zł	zł	zł
Po 70 latach 1928	982	1.603.021	1.633	27.498.468
Po 76 latach 1934	2.517	4.307.161	1.711	58.647.725

Od roku 1928 przybrała Cieszyńska Kasa Oszczędności nazwę „Komunalna Kasa Oszczędności miasta Cieszyna”. Po roku 1918 zaznaczył się spadek ilości wkładających, a to ze względu na podział Cieszyna na polski i czeski, tudzież wskutek kilkakrotnej dewaluacji pieniędzy. Społeczeństwo zrażone wielkimi stratami wskutek tej dewaluacji, nie miało zaufania do dalszego oszczędzania. Toteż Kasa musiała na nowo wyrabiać poczucie oszczędności u szerokiego ogółu drogą różnorodnej propagandy a zarazem wszelkie zyski odkładać na odnowienie funduszu zasobowego i emerytalnego. Cały szereg trudności, z którymi Kasa walczyć musiała, zwolnił wprawdzie jej szybkie tempo rozwoju, ale go nie zahamował. To też porównywanie powyższego zestawienia tylko pod względem liczbowym nie da jasnego obrazu. Trzeba przy tem uwzględnić oprócz powyższych także różne inne okoliczności, jak np. obieg banknotów i ich wartość z r. 1918 i 1934, a wtedy te wielkie różnice rozwojowe Kasy Cieszyńskiej i Komunalnej zlągną się.

Jest zatem bardzo dodatni objaw, wynikający z pracy Kasy nad odbudową poczucia oszczędności wśród obywateli, skoro dążność do oszczędzania była w roku sprawozdawczym 4 razy większą, niż dawniej. Świadczy to również o wielkim zaufaniu do Kasy Komunalnej nie tylko obywateli miejskich, ale też i wiejskich.

Nie można też mówić, iż dzisiejsza K. K. O. daleko ma do tego, by dorównać rozwojowi dawnej C. K. O., bo już dzisiaj, gdy chodzi o wartość obrotów kasowych, — ją przewyższa. Bowiem obroty jej z roku 1918 przeliczone na franki szwajcarskie po 0,38 za 1 K wynoszą 32,4 milionów, podczas gdy obroty Kasy Komunalnej z r. 1934, przeliczone również na tę samą walutę, wynoszą 33,9 milionów. Gdyby zatem warunki dzisiejsze były tak korzystne jak dawniejsze, zapewne mogłaby ona poszczycić się jeszcze wydatniejszymi wynikami.

Wtedy też i kwoty oddawane na użyteczności publiczne byłyby jeszcze większe. Do roku 1918 wynosiły one 2,287.889 K austr., co czyni przeciętnie w ciągu 42 lat po 54.473 K, tudzież od roku 1929 do r. 1934 włącznie 80.792 zł, co czyni w ciągu 5 lat po 16.158 zł. W latach 1919 do 1928 całe czyste zyski szły na odbudowę funduszu zasobowego i emerytalnego.

Powyższy szkic historyczny wskazuje zatem, iż Kasa Cieszyńska i jej następczyni, Kasa Komunalna, zupełnie wywiązały się ze swego zadania i okazały pełną siłę żywotności i pęd do dalszego rozwoju, czego dowodem jest dalszy wzrost wkładów w pierwszym półroczu 1935 o około 130.000 zł tak, że łącznie z innemi lokatami kapitał obrotowy Kasy Oszczędności wynosił na dniu **30 czerwca 1935** około 6,200.000 zł, do czego dochodzi część funduszu zasobowego, nie ulokowana w budynkach i papierach państwowych.

Fundusze powyższe są znowu używane na pomoc dla ludności miasta Cieszyna i okolicy w postaci pożyczek, umożliwiających przez popieranie budownictwa, rzemiosła, handlu i rękodziela zarobkowanie szerokich warstw.

W dniu **31 grudnia 1934** wynosiły pożyczki około 5,326.000 zł i z sumy tej przypadają na rzemieślników 370.000 zł, rolnictwo 290.000 zł, przemysł i handel 3,106.000 zł i dla innych sfer 1,560.000 zł.

Składając swe oszczędności w miejscowej Komunalnej Kasie Oszczędności, przyczyniają się obywatele do podniesienia dobrobytu własnego miasta i powiatu przez umożliwienie różnego rodzaju pożyczek a oprócz tego insty-

tucja ta z czystych zysków każdego roku udziela subwencji na różne cele społeczne i kulturalno-oświatowe, jak np. ostatnio wycieczka około 950 młodzieży do Krakowa, celem złożenia hołdu u trumny Marszałka Józefa Piłsudskiego i zwiedzenia miasta, w tem 600 biletów wydano bezpłatnie.

Stoisko Nr. 26.

Bracia Schramek, fabryka wafli, biszkoptów, keksów i czekoladek — Cieszyn, Liburnia 15. Firma prawie w całej Polsce znana, gdyż we wszystkich miastach posiada swoje zastępstwa i składy. Specjalnością firmy, to wszelkiego rodzaju wyroby cukiernicze, wafle, biszkopy, pomadki czekoladowe i galaretki. Firma zatrudnia 160 fizycznie, a 20 umysłowo pracujących. O jakości wyrobów Firmy świadczą listy pochwalne i dyplomy, któremi została firma odznaczona, a mianowicie: we Lwowie listem pochwalnym, w Cieszynie w r. 1932 dyplomem honorowym, ponadto firma bierze prawie że rok rocznie udział na targach poznańskich.

Stoisko Nr. 27.

„Delta“ — fabryka czekolady w Cieszynie, Błogocka. Fabryka odznaczona złotym i srebrnym medalem na wystawie rzemieślniczo-przemysłowej w Cieszynie, co najlepiej świadczy o jakości wyrobów.

Stoisko Nr. 28.

Jan i Marja Farina, wyroby kosmetyczne i woda kolońska, Cieszyn.

Stoisko Nr. 29.

Rohn-Zieliński, Licencja Brovn-Boveri — Cieszyn, ul. 3-go Maja. Fabryka motorów.

Stoisko Nr. 30.

Jan Juraszek, Cieszyński wyrób mebli żelaznych — Cieszyn, Przykopa 40. Fabryka założona w r. 1904, przeszła

na własność p. Juraszka w r. 1923. Wytwórczość fabryki, stojąca na wysokim poziomie, obejmuje metalowe meblarstwo pensjonatów, schronisk, szpitali, koszar, ponadto urządzenia ogrodowe (ławki, stoły, parasole). Fabrykaty tej firmy, znane nie tylko na Śląsku Cieszyńskim, lecz także na terenie innych dzielnic Rzeczypospolitej, wyróżnione zostały na wystawie ruchomej w r. 1931 dyplomem uznania, a następnie na wystawie eksponatów krajowej wytwórczości w Katowicach w r. 1932 dyplomem uznania II klasy. Izba Przemysłowo-Handlowa w Bielsku odznaczyła firmę dyplomem Honorowym w r. 1932, a na Pow. Wystawie rzemieślniczo-przemysłowej w Cieszynie w r. 1932 nagrodzono eksponaty fabryki złotym medalem.

Stoisko Nr. 31.

Kania Rudolf, kuśnierz — Cieszyn, Stary Targ 3. Należyce postawiona pracownia kuśnierska w r. 1920, zaopatruje swoich klientów w płaszcze futrzane, kurtki, kołnierze i t. p. Przyjmuje futra do przechowania. Na składzie posiada firma duży wybór w lisach, futrach damskich i męskich.

Stoisko Nr. 32.

Burawa Jerzy, mistrz szewski, Cieszyn, Niemiecka 28. Przedsiębiorstwo swoje prowadzi p. Burawa od roku 1927, początkowo przy ul. Legionów, poczem przeniósł je na ul. Niemiecką. Pracownia zatrudnia 2-ch czeladników i terminatorów. Przedmiotem jej wyrobów jest obuwie damskie, męskie i dziecięce oraz naprawa obuwia.

Stoisko Nr. 33.

Witala Franciszek, szewc, Wisła.

Stoisko Nr. 34.

Chobot Adolf, fabryka świec i wyrobów chemicznych, Cieszyn, Celesty 1. Fabryka istnieje od roku 1925, wyrabia świece kościelne, stołowe, choinkowe. Wyroby nagrodzone zostały złotym medalem na Pow. Wystawie rzemieślniczo-przemysłowej w Cieszynie, w r. 1932.

Stoisko Nr. 35.

„Mepp“ — Polski przemysł metalowy, Cieszyn, Sejmowa 10. Fabryka błyskawicznych zamków patent. do bluz, swetrów, i zamknięć do torebek. Firma eksportuje swoje fabrykaty do krajów zagranicznych, a także do kontynentów zamorskich.

Stoisko Nr. 36.

Stanieczek Jan, mistrz szewski, Wisła.

Stoisko Nr. 37.

Wünsche & Marcuzzi, fabryka guzików w Cieszynie, Niemiecka 22.

Stoisko Nr. 38.

„Primalit“ Zakład chemiczny dla wyrobu sztucznej żywicy. Cieszyn, Polna — tel. 1189. Produkty firmy używa się do wyrobów kul bilardowych, cygarniczek, rączek do parasoli, meblowych ozdób i t. p. Zdolność wytwórcza 200 kg dziennie.

Stoisko Nr. 39.

„Lukullus“ wyrób musztardy w 3 sortach z surowców krajowych. Cieszyn, Przykopa.

Stoisko Nr. 40.

Pitzner nast. Kubisz, fotograf. Cieszyn, Plac św. Krzyża. Zakład fotograficzny, istniejący od 1923 r., zatrudnia 3-ch pracowników. Wykonuje zdjęcia fotograficzne w atelier oraz zdjęcia urządzeń technicznych, architekt. i pejzażowe poza pracownią. Powiększenia portretowe, techniczne i reklamowe, zamówienia na widokówki i przeźrocza.

Stoisko Nr. 41.

Satara Władysław, pierwszorzędny zakład fotograficzny w Wiśle. Zakład urządony jest według najnowszych wymogów technicznych. Wykonuje zdjęcia portretowe i pejzażowe oraz przyjmuje zamówienia na powięk-

szenia i widokówki, jak również przyjmuje wszelkie prace foto-amatorskie do wykończenia.

Stoisko Nr. 42.

„Kalka“ fabryka kalk — Cieszyn, Różana 3. Produkty swe, zaopatrzone znakiem ochronnym „Meteor“ wyrabia firma od roku 1934. W skład produkowanych artykułów wchodzi: taśmy do maszyn, kalki różnych gatunków, matryce do powielaczy, poduszki do pieczętek i lak do pieczętowania.

Stoisko Nr. 43.

Firla Gustaw, salon mód męskich i damskich. Cieszyn (Czeski Cieszyn), ul. Celesty 4, tel. 1023. Pracownia krawiecka założona w roku 1903, prowadzona jest przez mistrza krawieckiego, a w sezonie zatrudnia 2—3 czeladników i 2 terminatorów. Prace wykonuje solidnie.

Stoisko Nr. 44.

Kuźma Tomasz, pracownia kuśnierska — Cieszyn, ul. Legionów 29. Pracownia kuśnierska, założona w r. 1931 na ul. Sejmowej, została w r. 1934 przeniesiona na ul. Legionów i znacznie rozszerzona, powiększając obecnie skład futer wszelkiego rodzaju. Pierwszorządne wyroby kuśnierskie, futra damskie i podszycia futrzane, zostały odznaczone złotym medalem i dyplomem honorowym na Pow. Wystawie rzemieślniczo-przemysłowej w Cieszynie w r. 1932.

Stoisko Nr. 45.

Weber & Schulmann, Cieszyn, Przykopa. Wyroby ze sztucznej kości i żywicy.

Stoisko Nr. 46.

„ALIS“ Antoni Lewiński & Syn — Cieszyn, Legionów nr. 47. Fabryka wyrobów wełnianych w zakresie dzianym. Specjalności: dziana konfekcja dziecięca, berety i czapki, swetry, sztuce, pończochy sportowe i t. p.

Stoisko Nr. 47.

Osełkowska Zofja, salon gorsetów i bielizny — Cieszyn, Plac Teatralny 17. Specjalność salonu, istniejącego już od roku 1922 jest wyrób gorsetów i opasek leczniczych. Pracownia zatrudnia 4 pracowniczkę. Wyroby firmy nagrodzone zostały złotym medalem w Cieszynie na wystawie rzemieślniczo-przemysłowej 1932 i wyróżnione dyplomem honorowym oraz listem pochwalnym.

Stoisko Nr. 48.

Emilja Bonczkówna, krawczyni w Cieszynie, ul. Bielska 1. Prowadzi swoją pracownię od roku 1922. Wyrabia ubrania i płaszcze damskie oraz dziecinne. Zatrudnia 5 pracownic.

Stoisko Nr. 49.

Karch Jan, kowal, Skoczów.

Stoisko Nr. 50.

Jany Józef, mistrz kowalski w Skoczowie.

Stoisko Nr. 51.

Peszat Edward, mechanik w Ustroniu.

Stoisko Nr. 52.

Kubica Józef, warsztat mechaniczny — Ustroń 494. Firma istnieje od 1922 r., brała udział na wystawie rzemieślniczo-przemysłowej w Cieszynie w 1932 roku, gdzie została odznaczona dyplomem honorowym. Wyrabia się: obrabiarki do drzewa i okucia meblowe; zatrudnia 4-ch pracowników-fachowców.

Stoisko Nr. 53.

Stwiertnia J., mechanik w Ustroniu.

Stoisko Nr. 54.

Walek Jan, ślusarz i instalator w Wiśle.

Stoisko Nr. 55.

Harlos Henryk, zakład mechaniczny, Skoczów.

Stoisko Nr. 56.

Kofin Adam, fabryka wody sodowej, lemonjad i soku. Cieszyn, ul. Browarna. Właścicielem fabryki od roku 1934 jest p. Kofin; poprzednio przedsiębiorstwo to było spółdzielnią, założoną w roku 1920. W przedsiębiorstwie zatrudnionych jest 4-ch pracowników. Za doskonałość wyrobów i ich estetyczny wygląd firma uzyskała złoty medal i dyplom honorowy. P. Kofin prowadzi również restaurację w Cieszynie na Starym Targu.

Stoisko Nr. 57.

Goldberger & Walek — fabryka naczyń gliniano-kamionkowych w Cieszynie, ul. Dworkowa 1. Fabryka, istniejąca od roku 1933, wyrabia naczynia gliniano-kamionkowe, higieniczno-kuchenne i t. p.; zatrudnia 4 pracowników.

Stoisko Nr. 58.

Molin Paweł, kupiec — Cieszyn, Bielska 12. Reprezentacja fabryki pieców kaflowych Gnidzińskiego w Strumieniu. Firma posiada również na składzie materiały budowlane i malarskie, wielki wybór kafli na piece kuchenne i pokojowe, cegłę szamotową i t. p.

Stoisko Nr. 59.

Mytych Stefan, Pracownia tapicersko-dekoracyjna — Cieszyn, Wyższa Brama. Pracownia została otwarta w r. 1933, w której wyrabia się: materace, otomany, tapczany według najnowszych wzorów, garnitury klubowe, rolety samoczynne, naprawy żaluzji oraz załatwia wieszanie firanek.

Stoisko Nr. 60.

Tonica Jan, stolarnia mechaniczna — Cieszyn, Przykopa. Firma istnieje od 1921 r., wykonuje meble stylowe,

sypialnie, jadalnie, kuchnie, meble biurowe, urządzenia sklepowe i inne.

Stoisko Nr. 61.

Dyba Roman, fabryka mebli żelaznych. Cieszyn, Przykopa 40 a. Wykonuje wszelkie meble metalowe do pensjonatów, schronisk oraz inne.

Stoisko Nr. 62.

Kohane Zygmunt, malarz i pokostnik w Cieszynie, ul. Niemiecka.

Stoisko Nr. 63.

Browar Zamkowy P. Z. Z. P.

Śląsk Cieszyński słynął oddawna z fabrykacji znakomitego piwa, doskonałych wódek i likierów. Wśród fabryk zajmujących się tym przemysłem, zawsze prym dzierżyły dwa przedsiębiorstwa — Browar Zamkowy w Cieszynie i fabryka wódek i likierów w Błogocicach — pod Cieszynem.

Oba należały ongiś do Komory Cieszyńskiej — ostatnim właścicielem był arcyksiążę Fryderyk Habsburg — potem mocą traktatu w Saint Germain, przeszły na własność rządu polskiego, który wydzierżawił je Spółce Akcyjnej Zamkowe Zakłady Przemysłowe w Cieszynie.

Od 1. stycznia 1934 r. po rozwiązaniu przez Skarb Państwa umów dzierżawnych, obydwie przedsiębiorstwa eksploatuje Skarb Państwa we własnym zarządzie za pośrednictwem Dyrekcji Lasów Państwowych w Warszawie pod nazwą:

„Państwowe Zamkowe Zakłady Przemysłowe w Cieszynie“

Browar Zamkowy w Cieszynie, założony w 1846 r. i z biegiem czasu rozbudowany, leży malowniczo na stoku góry zamkowej, w ob-

rzebie starożytnego zamku Książąt Piastowskich w Cieszynie.

Przedwojenna produkcja browaru osiągała 120.000 hl rocznie. Rynkami zbytu piwa były uprzemysłowione i gęsto zaludnione Zagłębie Karwińskie, Morawa, Słowaczyna.

Browar zatrudnia 112 pracowników, świetnie wyszkolonych i doświadczonych w swym zawodzie, albowiem duży procent z nich pracuje tu już bez przerwy po 20 lat i wyżej.

Z produkowanych jasnych piw cieszy się pełnem uznaniem smakoszy „Zdrój Zamkowy“. Wyrabiany porter jest ceniony i poszukiwany, dzięki swemu wykwintnemu smakowi.

Sprzedaż piwa w r. 1934 w stosunku do roku 1933 wzrosła niemal o 50% i osiągnęła przeszło 20.000 hl.

Zwiększenie się sprzedaży w tak znacznym stopniu w obecnych czasach świadczy wymownie o popularności piwa cieszyńskiego.

Drugie przedsiębiorstwo — fabryka wódek i likierów w Błogocicach — powstało w r. 1814. Jej wyroby były sprzedawane na całym obszarze b. monarchji austriacko-węgierskiej.

Fabrykę soków i lemonjad owocowych uruchomiono w 1908 r.

Do produkcji używa fabryka najprzedniejszych krajowych i zagranicznych surowców. Dzięki temu wyroby błogocickie cieszą się jak najlepszą opinią i gorącym uznaniem w kołach znawców i smakoszy.

Jak przy wszystkich szlachetnych napojach i tutaj rozstrzyga o dobroci tajemnica fabrykacji. Posiadaczem jej jest destylator fabryki, który odziedziczył sekrety fabrykacji świetnych wódek i likierów po pradziadku, dziadku i ojcu, pracujących w teje samej fabryce na stanowisku destylatora.

Aby zapewnić sobie surowiec najlepszej jakości, wyrabia się wszystkie smaki owocowe i soki we własnej nowocześnie urządzonej tłoczni.

O rozmiarach fabrykacji błogocickiej, zatrudniającej 30 pracowników, świadczy fakt, że może ona przerabiać 8.000 hl czystego spirytusu, czyli produkować przeszło 200 wagonów wódek i likierów rocznie.

Produkowane lemonjady owocowe i napoje słodowe przodują napojom orzeźwiającym i nie mają sobie równych na rynku krajowym.

Wszelkie doświadczenia i nowości są umiejętnie wykorzystywane przez Kierownictwo przedsiębiorstw.

Stały przyrost odbiorców rokuje obydwom placówkom pomyślny rozwój i nadzieję doprowadzenia przedsiębiorstw do rozmiarów przedwojennych.

Stoisko Nr. 64.

Helena Wojtkowa, Centrala Zapotrzebowań Ogrodniczych — Cieszyn, Plac św. Krzyża 1. Znana ta firma założona została w. r. 1932. Specjalnością jej są nowoczesne narzędzia i przybory ogrodnicze, opryskiwacze oraz chemikalja do zwalczania szkodników i chorób w sadach i ogrodach. Pierwszorzędny towar, oraz umiejętna organizacja sprzedaży sprawiły, że firma znana jest w Polsce prawie że wszystkim fachowcom-sadownikom. Towary wysyła do wszystkich województw.

Za fachową działalność i propagandę na tem polu odznaczono firmę w 1933 r. Dyplomem Towarzystwa ogrodn.-pszczelarskiego w Cieszynie i w r. 1934 złotym medalem na Wystawie ogrodniczej w Bielsku. Na podkreślenie zasługuje jeszcze specjalizacja w hodowaniu dalij. Pierwszorzędne nowości dalij, sprowadzone od najsłynniejszych hodowców zagranicznych i rozmnożone w Cieszynie, wysyła firma największym zakładom ogrodniczym i miłoś-

nikom dalij w kraju. W daljach zebrała firma wszystko, co jest najlepsze i posiada wartość w produkcji światowej.

W mniejszym zakresie prowadzi firma na miejscowy rynek nasiona warzyw, kwiatów i rolne.

Stoisko Nr. 65.

Konarzewski Jan, rzeźbiarz w Istebnej.

Stoisko Nr. 66.

Kisza Jan, malarz w Cieszynie, Wyższa Brama 10.

Przedsiębiorstwo malarskie istnieje od roku 1919, a w zakresie jego prac, poza malowaniem pokojowem, wchodzi wykonywanie imitacji słoju drzewnych, fornierów i t. p. W sezonie zatrudnia firma oprócz mistrza 2 czeladników i 2 terminatorów. Na wystawie rzemieślniczo-przemysłowej w Cieszynie w r. 1932 odznaczono firmę za eksponaty złotym medalem i dyplomem honorowym.

Stoisko Nr. 67.

Rucki Paweł, malarz i pokostnik w Cieszynie, ulica Legionów 26. Pracownia do robót malarskich i pokostniczych, prowadzona przez właściciela, mistrza malarskiego, od roku 1931. Powierzoną pracę wykonuje terminowo, zatrudnia jednego pomocnika.

Stoisko Nr. 68.

Zweck Konrad, mistrz malarski i pokostnik — Cieszyn, ul. Zamkowa.

Stoisko Nr. 68 a.

Edw. Suchanek, zakład malarsko-lakierniczy w Wiśle, willa Hanna.

Stoisko Nr. 69.

Kapp Eugenjusz, Gdynia.

Stoisko Nr. 70.

Kometa, Wytwórnia środków chemicznych, Katowice.

Stoisko Nr. 71.

Bogusz Marjan, mistrz krawiecki w Skoczowie.

Stoisko Nr. 72.

Jaworzyn Józef, mistrz krawiecki w Cieszynie, Strazacka.

Stoisko Nr. 73.

Koczenda Jan, stolarz w Cieszynie, Dra Michejdy.

Stoisko Nr. 74.

Kolban Albert, introligator i wyrób kartonazy w Cieszynie, Niemiecka.

Stoisko Nr. 75.

Nogowczyk Paweł, kuśnierz w Wiśle.

Stoisko Nr. 76.

Stanisław Niemczyk, przemysł tkacki — Gdynia.

Stoisko Nr. 77.

Stryja Emil, zakład tapicerski — Cieszyn, ul. Przepińskiego 67.

Stoisko Nr. 78.

Csillag Oskar, Artykuły kosmet., Budapeszt, V. Méréleg utca 12.

Stoisko Nr. 79.

Adamek, Pracownia ślusarska, wytwórnia pilników. Cieszyn, ul. Śrutarska.

Stoisko Nr. 80.

Cofała Franciszek, Wytwórnia maszyn i pomp, odlewnia metali w Czechowicach. Rok zał. 1919, tel. 7.

Cudze chwalicie, swego nie znacie...

MUZEUM MIEJSKIE W CIESZYNIE

obejmuje

zabytki etnograficzne, kulturalne i historyczne
Ziemi Cieszyńskiej wraz ze zbiorami Towarzy-
stwa Ludoznawczego, muzeum i bibliotekę Szer-
sznika.

Jest otwarte we wtorki i czwartki przed i po
południu, w soboty i niedziele przedpołudniem.

Za zgłoszeniem się w kancelarji muzeum (piętro I.) lub w Zarządzie miasta, można je zwiedzać codziennie z wyjątkiem soboty i niedzieli po południu, oraz dni świątecznych.

Rok założenia 1859.

Komunalna Kasa Oszczędności miasta Cieszyna w Cieszynie.

Stan wkładów oszczędności w dniu
30 czerwca 1935 dorosłych 5,035.800
zł. — młodzieży szkolnej zł. 20.000.

Inne wkłady 1,145.000 zł.

Fundusz zasobowy 530.000 zł.

Za wszelkie zobowiązania Kasy
Oszczędności odpowiada oprócz Fun-
duszu zasobowego miasto Cieszyn
całym swoim majątkiem i siłą poda-
tkową.

Łatwiej się przekazy bankowe, kra-
jowe i za granicę oraz inkasa weksli,
dokumentów i towarowe.

Tel. 1100 i 1481. P. K. O. Katowice nr. 307.500.

BANK SPÓŁDZIELCZY STANU ŚREDNIEGO

z ograniczoną odpowiedzialnością.

W CIESZYNIE

Telefon 1048

P. K. O. 301.619

Przyjmuje wkładki oszczędnościowe za korzystnym procentowaniem. Udziela pożyczek jedynie członkom na dogodnych warunkach. Przyjmuje inkasa weksli i innych dokumentów. Załatwia winkulacje towarów oraz inne transakcje w zakresie bankowości wchodzące.

Za Zarząd :

Wiktor Satara
poseł na Sejm Śl.

Wilhelm Szafarczyk
przemysłowiec

Adolf Chobot
przemysłowiec

P. Z. Z. P.

Znawcy
piją

w ó d k i i p i w a

CIESZYNSKIE

Państwowe Zamkowe Zakłady Przemysłowe
w Cieszynie

Browar Zamkowy w Cieszynie

Rok założenia 1846

Fabryka Wódek i Likierów

Cieszyn-Błogocice. Rok założenia 1814

Fabryka Soków i Lemoniad Cieszyn-Błogocice

Rok założenia 1908

Jarosław i Engelbert

KWAS

SKOCZÓW, Podkępie 401

SPECJALNA WYTWÓRNA LASEK
PARASOLKOWYCH i SPACEROWYCH

Jan Marja Farina

CIESZYN

reklamuje na stoisku skromnem, ale bardzo treściwem swe znane ze swej miłej i łagodnej woni wody kolońskiej, istniejące od przeszło 100 lat, które są niezbędne w życiu każdego kulturalnego człowieka. Wyroby jakościowe nie tylko dorównują zagranicznym, ale nawet przewyższają. Pozatem ceny są niższe od cen wszelkiej w rachubę wchodzącej konkurencji. Wodę tę kolońską produkuje w różnych zapachach kwiatowych, ambre i t. d., pozatem *Eau de Cologue Russe*, *Eau de Cologue Ideal* i wiele innych.

„GEMBA”

**FIRST. RATE ROLLER
QUALITY PRODUCT**

**Pierwsza polska fabryka drążków automa-
tycznych do rolet (stor) okiennych.**

Właściciel firmy

GEMBALA JÓZEF

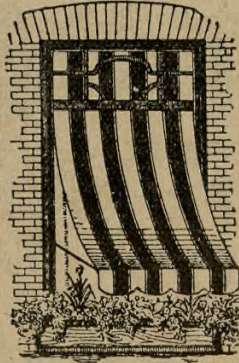
Cieszyn, Kählera 14

Telefon Nr. 1452

**Rolety na drąż-
kach automa-
tycznych
„Standard”**

J. Gembala

CIESZYN, Lenaua 2, tel. 1452

„KALKA”

Fabryka wyrobów chemiczn.

Spółka z ogr. odp.

w CIESZYNIE, ul. Różana 3

**NAJTAŃSZYM — NAJSZYBSZYM
MAJWYGODNIEJSZYM
środkiem lokomocji to autobusy
firmy**

J. MOLIN

**Przedsiębiorstwo komunikacyjne
w Cieszynie**

Połączenia autobusowe pomiędzy Cieszynem, Bielskiem, Skoczowem, Ustroniem, Wisłą, Istebną.

Wszelkie informacje oraz rozkłady jazdy otrzymać można w biurach przedsiębiorstwa:

*W CIESZYNIE, Plac Króla Jana Sobieskiego
telefon 1164,*

W BIELSKU, ul. 3-go Maja 13, telefon 1593,

*W SKOCZOWIE, Rynek, restauracja pani
Szczyrkowej,*

*W USTRONIU, cukiernia p. Kopieczka (na
wprost hotelu „Beskid“,*

*W WISŁE, u p. Wálacha, na wprost restauracji
„Oaza“.*

Adameczyk Józef

rzeźbiarz

Cieszyn

ul. Hoenheisera 7

Wykonuje rzeźby artystyczne w drzewie, jak sztukę kościelną i płaskorzeźby, po cenach przystępnych

Zakład tokarski
wytrobów drzewnych

Kocman Franciszek

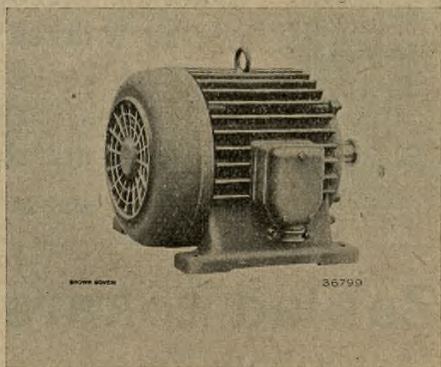
POGÓRZ 115 (poczta Skoczów)

Wykonuje wszelkiego rodzaju szpulki drewniane do przędzalni lnianych, oraz różnych jakości trzonki do naczyń emailowanych, zgrzebeł i t. d.

ZAKŁADY ELEKTROMECHANICZNE
ROHN ZIELIŃSKI S. A.
 LIC. **BROWN BOVERI**

Zarząd:
 Warszawa, ul. Bielańska 6 (dom własny).

Fabryki:
 w Żychlinie i w Gieszynie.

W obu naszych fabrykach produkcja w dziale elektrotechnicznym oparta jest na licencji szwajcarskich zakładów **Brown Boveri** w Badenie. Dzięki wieloletniemu doświadczeniu i wysokiemu poziomowi metod produkcji fabryki nasze dają maszyny pierwszorzędnej jakości, zadośćczyniące najwyższym wymaganiom.

Program produkcji:

Silniki trójfazowe wszelkich typów o mocy do 1500 KM.

Transformatory do największych w kraju budowanych mocy.

Prądnice trójfazowe.

Maszyny prądu stałego.

Wyposażenie elektryczne wozów kolejowych i tramwajowych, nastawniki i aparaty **trakcji elektrycznej.**

Oświetlenie elektryczne wagonów kolejowych.

Wyposażenie elektryczne **lokomotyw kopalnianych.**

Napędy elektryczne specjalne wszelkiego rodzaju.

Maszyny w wykonaniu **morskiem.**

Aparatura elektryczna.

Pompy odśrodkowe, hydrotorowe wodociągi domowe.

Pompy tłokowe do różnych celów.

Pompy Worthingtona.

Przedstawicielstwo Generalne Zakładów **BROWN BOVERI** w dziale turbin parowych, turbozespołów, pieców elektr., spawarek, prostowników, urządzeń chłodniczych.

Pierwszorzędna Pracownia Futer

odznaczona na Wystawie Rzemieślniczo-Przemysłowej w Cieszynie złotym medalem, oraz dyplomem honorowym przez Izbę Przemysłowo-Handlową w Bielsku,

TOMASZ KUŹMA

wykonuje według najnowszych modeli zagranicznych i krajowych **plaszcz**e futrzane, futra męskie (podbicia), futra do podróży, nożniki (fussaki), plaszczyki futrzane dziecięce i wszelką galanterję kuśnierską, oraz przyjmuje pod gwarancją futra do przechowania.

BOGATY WYBÓR LISÓW NAJSZLACHTNIEJSZYCH GATUNKÓW!

Ceny umiarkowane! Solidna obsługa!

CIESZYN

ul. Legjonów 29.

Warsztat Ślusarsko-Mechaniczny

Inżynier

Henryk Harlos

SKOCZÓW

Reparacje samochodów, motocykli, maszyn rolniczych i innych, oraz urządzeń mechanicznych, wszelkiego rodzaju szlifowanie cylindrów, budowa generatorów na gaz drzewny.

E. Berka następcą

Jan Zamarski
CIESZYN, Legionów 55

Skład obrazów i ram

Farby olejne, płótno, kasetki, lustra belgijskie

Figury świętych i fantazyjne.

Paweł Kadłubiec

Wytwórnia szablonów i walców malarskich
„**Fleissnera**“

w CIESZYNIE
ulica Przepilińskiego 35

P. Brudny

Zakład fryzjerski dla Pań i Panów

poleca barwienie włosów oraz trwałą ondulację

Cieszyn, ul. Zamkowa 6

Pracownia Tapicersko - Dekoracyjna

Stefan Mytych

CIESZYN, Wyższa Brama 35

obok restauracji p. Waldnera „pod Słońcem“

Adolf Goldberger i Tomasz Wallek

Fabryka naczyń kuchennych ogniotrwałych,
higienicznych i kamionkowych

w CIESZYNIE, Dworkowa 1

W. Szafarczyk

FABRYKA MASZYN

Telefon nr. 1324

CIESZYN, Stawowa

**Pierwsza fabryka w Polsce wy-
robów galanteryjnych z drzewa,
kości, masy, sztucznego i praw-
dziwego bursztynu**

M. BABIŃSKI

CIESZYN

ulica Szersznika 5

Konto P. K. O. 305.874

Karol Broda

Pracownia ubiorów cywilnych i wojskowych

nagrodzona medalem złotym i srebrnym

CIESZYN, ulica Solna 8

E. Spitzer i T. Sinaiberger

Zakłady

Garbaskie w Skoczowie

dawniej Fabryka Skór Dawida Spitzera

Adres: **Skoczów, Garbarnia** telef. 4.

Cukiernia - Kawiarnia

BARTH^A

CIESZYN

Legjonów 13

Telefon 1217

P. MOLIN

Cieszyn

ul. Bielska 12

P. K. O. 181.032

Telefon 1135.

FILIA CIESZYN-BOBREK, Telefon 1463.

Skład towarów spożywczych i kolonialnych. Reprezentacja i wielki skład kafli na piece pokojowe i kuchenne w najmodniejszych deseniach i pierwszorzędnem wykonaniu, równającym się kablom zagranicznym, po cenach fabrycznych, oraz **wszelkie przybory do budowy pieców jak ramy, drzwiczki, płyty, cegły i mączki szamotowe.**

Przyjmuje wykonanie pieców z dwuletnią gwarancją.

Skład farb mineralnych i chemicznych po cenie od 30 gr w górę za kg.

Lakiery i pokosty w wielkim wyborze pierwszorzędnej jakości.

✎ Na żądanie wysyłam specjalne oferty. ✎

Zygm. Kohn i Synowie

Fabryka skór

Cieszyn

Śląsk

Rok zał. 1846

Tel 1178

*OPRYSKIWACZE, chemikalja do
zwalczania szkodników w sadach
narzędzia i przbory ogrodnicze o-
raz pierwszorzędne nowości dalsj,
nasiona warzyw, kwiatów i rolne
poleca najtaniej*

**Centrala Zapotrzebowań
Ogrodniczych**

HELENY WOJTKOWEJ

Cieszyn, Plac św. Krzyża 1.

Wysyła do wszystkich miejscowości.

Bracia Jeikner

Fabryka wyrobów cementowych
i kamienia sztucznego

SKOCZÓW

Śląsk Cieszyński

Obuwie

Pierwszorzędnej jakości

damskie, męskie, dziecięce i sportowe
wykonuje na zamówienie

Alojzy Mikler

oraz wszelkie reperacje obuwia po najniż-
szych cenach.

Cieszyn

Niemiecka 9

Primalit

Zakład chemiczny dla wyrobu
sztucznej żywicy

Cieszyn

Tel. 1189

„ORJON„

Fabryka zegarów

wł. A Sabela.

Cieszyn

Hoheneizera 9

wyrabia i poleca zegary własnego
wyrobu: „Japy“ biurowe, sprężynowe,
 ciężarkowe, stołowe, salonowe, łańcu-
 szkowe.

Antoni Roik

Zakład krawiecki

Cieszyn,

Przykopa 26

Jagues Weiss

Kunstgewerbliche Handarbeiten

Bijouterie

Wiedeń 21

Albert Kolban

Introligator i wyrób kartonaży

CIESZYN, Niemiecka 20

TELEFON 1283

Skład i pracownia futer

RUDOLF KANIA

Cieszyn, Stary Targ 3

poleca P. T. Klientom płaszcze, futra,
kurtki i wielki wybór w lisach, oraz przyj-
muje do przechowania wszelkiego rodza-
ju futra.

Bracia Schramek

Fabryka wafli, biszkoptów, keksów
i czekolady

Cieszyn, Liburnia 15

Sklep detaliczny

ul. Legionów 42

dostarcza tow. najprzedniejszych gatunków

Telefon 1291

Telefon 1291

Swarowski i Funker

Przemysł kamienny

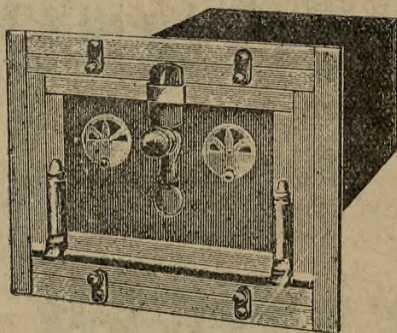
Cieszyn — Śląsk

Rudolf Quis

Cieszyn, Frysztacka

Zakład bednarski

Wyrabia po cenach bardzo przystępnych

**OKUCIA do
PIECÓW KU-
CHENNYCH
PRZYBORY
do OPALA-
NIA, OKU-
CIA BUDOW-
LANE do
drzwi i okien**

poleca

Pierwsza Cieszyńska fabryka towarów metalowych żelaz-
nych i czarno-blaszanych

J. PIPERSBERG — Cieszyn

TELEFON 1186

SKR. POCZT. 14

Piętok i Lorek

KRYSZTAŁY

w artystycznym wykonaniu

Cieszyn, Strażacka 5

Adam Kofin

Fabryka wody sodowej, lemonjady, soków owocowych i sprzedaż wszelkich wódek i likierów pierwszorzędných jakości.

CIESZYN, Browarna 1

Zofja Osełkowska

CIESZYN, PLAC TEATRALNY 17

poleca

**paski lecznicze
paski modne
korsety i bieliznę**

Paweł Rucki

malarz, pokostnik

CIESZYN, Legjonów 24

Edward Weber i Leon Schulmann

Fabryka wyrobów z sztucznej kości
i żywicy

CIESZYN, Przykopa 26

wyrabia: słonie, róże, szarotki, cygarniczki, ołówki kombinowane, kałamarze, pieczęci, okucia meblowe, nakrycia do sałaty, wszelkie przybory do robót ręcznych, łyżki do obuwia itp.

Wünsche i Marcuzzi

Fabryka guzików w Cieszynie

produkuje:

guziki do bielizny (niciane, płócienne, celuloidowe),

guziki uniformowe i metalowe modne.

„ALIS”

Antoni Lewiński i Syn

CIESZYN, Śląsk, ul. Legionów 47

Fabryka wyrobów wełnianych poleca swe jakościowe wyroby w zakresie dzianym.

Firla Gustaw

Cieszyn — Czeski Cieszyn

TELEFON 1023

Pierwszorzędny salon mód męskich i damskich.

„Kryształy” — Cieszyn

PRZEMYSŁ SZKLANY

Spółka z ogr. odp.

w Cieszynie

Jerzy Burawa

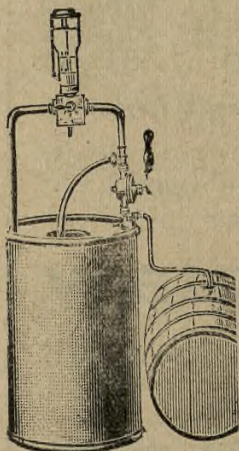
poleca wszystkim swój

WARSZTAT SZEWSKI.

CIESZYN, Niemiecka 28

~~~~~  
**Prawnie ochronione!**

**APARATY DO SPRZEDAŻY**

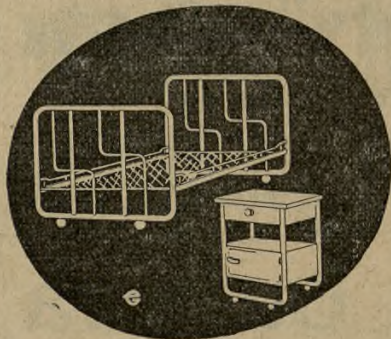


## Nafty, Spirytusu i Benzyny

we wszelkich rozmiarach z kompletnym przyrządem do przelewania i urzędowo cechowanym, samoczynnie odmierzającym miernikiem szklanym. Koncesjon. przez Gł. Urząd Miar i Wag w Warszawie praktyczne, zwyczajne i trwałe  
 Cenniki ilustrowane gratis i franko!

## RINDL i S-ka

Fabryka patent. aparatów do mierzenia  
**CIESZYN — ŚLĄSK.**



**Jan**

## Juraszek

**Cieszyńsk i wy-  
 rób mebli żela-  
 znych.**

**Cieszyn**

**Przykopa 40**

wykonuje:

meble stalowe dla pensjonatów, schronisk,  
 szpitali, oraz ławki i stoły ogrodowe.

~~~~~

Alfabetyczny spis wystawców.

	Nr. stoiska
Adameczyk Jan, rzeźbiarz w Cieszynie	16
Adamek, Pracownia ślusarska, wytwórnia pilników, Cieszyn, ul. Śrutarska	79
Babiński Marcin, przemysł galanteryjny w Cieszynie	7
Benczkówna Emilja, krawczyni w Cieszynie	48
Bilowicki i Ska, fabryka młynków i naczyń kuchen- nych, Cieszyn	10
Bogusz Marjan, krawiec w Skoczowie	71
Browar Zamkowy P. Z. Z. P. w Cieszynie	63
Bryndas Onufry, Jaworów	5
Bubela i Ska, fabryka noży, łyżek i widelców, Cieszyn	9
Burawa Jerzy, mistrz szewski w Cieszynie	32
Chemico, fabryka wyrobów chemicznych, Sosnowiec	2
Chobot Adolf, fabryka świec w Cieszynie	34
Cofała Fr., wytwórnia maszyn w Czechowicach	80
Csillag O., Artykuły kosmetyczne, Budapeszt, V. Mér- leg utca 12	78
Delta, fabryka czekolady w Cieszynie	27
Dyba Roman, fabryka mebli żel. w Cieszynie	61
Elektrownia Miejska, Cieszyn	21
Farina Jan-Marja, wyrób art. kosm. w Cieszynie	28
Firla Gustaw, krawiec w Cieszynie	43
Gembala Józef, fabryka drażków autom. w Cieszynie	11
Goldberger & T. Wallek, fabryka naczyń glinianych w Cieszynie	57
Gnidziński, fabryka pieców kaflowych w Strumieniu	58
Harlos Henryk, zakład mechaniczny, Skoczów	55
Jany Józef, mistrz kowalski w Skoczowie	50
Jaworzyn Józef, krawiec w Cieszynie	72
Juraszek Jan, fabryka mebli żel. w Cieszynie	30
Kadłubiec Paweł, wytwórnia szablonów mal., Cieszyn	17
Kalka, fabryka kalk w Cieszynie	42
Kania Rudolf, kuśnierz w Cieszynie	31
Kapp Eugenjusz, Gdynia	69
Karch Jan, kowal, Skoczów	49
Kisza Jan, malarz w Cieszynie	66
Kohane Zygmunt, malarz i pokostnik w Cieszynie	62
Kohn Zygmunt, fabryka skór w Cieszynie	19
Koczenda Jan, stolarz w Cieszynie	73
Kofin Adam, fabryka lemoniady w Cieszynie	56
Kolban A., introligator i wyrób kartonaży w Cieszynie	74
Komenndzińska W., Sztuka Zakopiańska, Zakopane	1
Kometa, wytwórnia środków chemicznych, Katowice	70
Komunalna Kasa Oszczędności M. Cieszyna	25
Konarzewski Jan, rzeźbiarz, Istebna	65

	Nr. stoiska
Kryształy, Szlifiernia szkła w Cieszynie	8
Kubica J., mechanik w Ustroniu	52
Kuźma Tomasz, pracownia kuśnierska w Cieszynie	44
Lewiński i Syn, fabryka trykotaży w Cieszynie	46
Lorek i Piętok, szlifiernia szkła w Cieszynie	13
Lucullus, fabryka musztardy w Cieszynie	39
Mepp, fabryka błyskawicznych zamków w Cieszynie	35
Molin Paweł, kupiec w Cieszynie	58
Mytych Stefan, tapicer i dekorator w Cieszynie	59
Niemczyk Stanisław, przemysł tkacki, Gdynia	76
Nogowczyk Paweł, kuśnierz w Wiśle	75
Orjon, fabryka zegarów w Cieszynie	23
Osełkowska Zofja, wyrób gorsetów w Cieszynie	47
Peszat E., mechanik w Ustroniu	51
Pipersberg J., fabryka metalowych towarów, Cieszyn	24
Pitzner (Kubisz), fotograf w Cieszynie	40
Primalit, fabryka wyrobów chemicznych w Cieszynie	38
Rindl i Ska, fabryka aparatów mierniczych, Cieszyn	12
Rohn Zieliński, fabryka motorów w Cieszynie	29
Rothfeldowa, Sztuka Ludowa, Gliniany k/Lwowa	3
Rucki Paweł, malarz i pokostnik w Cieszynie	67
Satara Władysław, fotograf w Wiśle	41
Schramek Bracia, fabryka wafli w Cieszynie	26
Spitzer i Synaiberger, fabryka skór w Skoczowie	20
Stanieczek J., mistrz szewski w Wiśle	36
Stryja E., zakład tapicerski, Cieszyn, Przepilińskiego	77
Suchanek Edward, Zakład malarsko-lakierniczy w Wiśle, willa Hanna	68 a
Swarowski i Funker, zakład kamieniarski, Cieszyn	4
Szafarczyk Wilhelm, fabryka maszyn w Cieszynie	22
Sztwiertnia J., mechanik w Ustroniu	53
Quis Rudolf, zakład bednarski w Cieszynie	76
Tomica J., zakład stolarski w Cieszynie	60
Walek J., ślusarz i instalator w Wiśle	54
Weber i Schulmann, fabryka sztucznej kości, Cieszyn	45
Weiss Jaques, wyrób perłowych ozdób i biżuterja Wiedeń	6
Witala Fr., szewc, Wisła	33
Wojtkowa Helena, skład przyrządów ogrodniczych w Cieszynie	64
Wünsche & Marcuzzi, fabryka guzików w Cieszynie	37
Zamarski Jan, skład obrazów w Cieszynie	14
Zweck Konrad, malarz i pokostnik w Cieszynie	68
Stoiska Publicznej Szkoły Dokszałcającej Zawodowej w Cieszynie:	
Okręt	18
Piece	15

C 004657 II

KSI Komp.

DRUKARNIA
P. MITRĘGI
W CIESZYNIĘ